

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

# ŐRZŐK, VIGYÁZZATOK...\*

Kultúrtörténetünk különös kegyeltjei az érmindszenti polgárok, hisz övék a magyar költészet betlehemi jászla. Ne szóljanak rám, magamtól is tudom, hogy megállapításomban a megengedhetőnél is több a túlzás, de ha Róma császárainak kijárt az isteni jelző, akkor megilleti Ady Endrét is, akinek tehetsége Istentől való volt. De számunkra az a költő, aki a tékozló, – világrendet felforgató XX. századot a magyar szellem és költői beszéd forradalmával nyitotta meg, még ennél is többet jelent. Ki emlékezne ma már egy Ady nélküli Nyugatra, hol lenne Juhász Gyula, hol lenne Babits, s ki tudja, egy Ady-élmény hiányában miként szólalt volna meg József Attila, aki nélkül pedig – jól tudjuk – ma sehol sem tartanánk a költészetben.

Ady azonban nemcsak költő volt, hanem elsősorban magyar, s ezen az állapoton gyakorta elgondolkodott. Ő az utolsó, eleven magyar – mondta a fiatal Fülep Lajoshoz fordulva egyszer, s mi értsük úgy, hogy az utolsó, felelősen gondolkodó magyar. Egy középszerű képzavarral szólva élete delén érte az alkony, ennek ellenére ronthatatlan művet – már-már bibliai kőtáblákat hagyott maga után. Kritikusai, ellenségei, de barátai sem tudták hirtelen, mit kezdjenek vele, ezért hát kerülgették, ízlelgették egy darabig, majd nekirontottak, mint koncnak a kutyák, csakhogy a falat nagyinak és emészthetetlennek bizonyult. Talán csak József Attila sejtethetett valamit az igazságból, amikor a földben nyugvó, dühödt markában röögőket szorító költőről vizionált. Ennek az elfeledett igazságnak próbált meg Nagy László érvényt szerezni, mintegy ötven esztendővel a költő halála után: „Akik Ady Endrét az öröklétben sértegetik, a tördobálóknak ne legyen irgalom.” Szinte borsózik a hátunk, s gondolatban azonosítjuk a kések zsonglóreit. Majd kérdés következik: s a virágdobálókka, vagy azokkal, akik Ady lényének csak egy-egy részét – a szemét, az epéjét, vagy külön a szerelem költőjét, esetleg az Istent kereső, megrokkant embert – kívánják maguknak megtartani, mi legyen? Látással, ízléssel, értékrenddel egyaránt baj van itt még mindig – gondolta László, s egy elszánt mozdulattal Ady elárvult, csillagra akasztott ostora után nyúlt.

---

\* Elhangzott Érmindszenten, 2014. november 22-én

Ady, a magyar sors poétája, jó évszázada velünk van. Nem kell ahhoz asztalt táncoltatni, hogy magas rangú szelleme szóba álljon velünk. De ehhez ne keressük átszellemült mozdulatokkal madár-lelkének lábnyomait – sem a szülőház-múzeum berendezési tárgyain, sem a zsuppfedél alatt. Itt tanyázik valahol a közelben, nem oldódott fel az Ér és az Óceán közötti mérhetetlen térben. Ahogyan ígérte, kicsi országába újra és újra hazajár, támogatókat toboroz, mert javában tart küzdelmeinek második fordulója. Verssorai a túlvilágról is az örök igazság erejével visszhangzanak, áttörnek a történelem hangzavarán is, hogy a halló fülekbe jussanak. Szelleme az életműből diktál, és naponta jelét adja aggódó figyelmének, ha a Szilágyságban vagy akár Ugocsában fogy a magyar, és szemünkre veti azt is, hogy pártoskodni sem tudunk már ésszerűen. Egyáltalán nem vigasz, hogy nem tudtunk már az ő korában sem, amikor egy veszett háborút követő szerencsétlen pillanatban kommunista kalandorok kezébe került az ország. Hogy 133 nap volt csupán? Az okozott politikai és erkölcsi veszteség 133 évre is sok lenne! És valljuk be, e rövid kis történelmi epizód még csak Trianon előjátéka volt! A költő jól tudta, miféle szelek verik az ablakot, s jó előre figyelmeztetett: egy olyan kis nép, mint a magyar, nem engedhet meg magának internacionalista fényűzéseket. De hiába beszélt. Úgy hagyta itt ezt az árnyékvilágot, hogy látta már a láthatáron feldarabolásunk rémképét, ennek okán aztán halála sem volt emberhez méltó. A nemzethalálról vizionált akkor is, amikor rácsukódott az idő ajtaja.

Nehéz, kilátástalanná váló helyzetbe került közösségeknek hasznos lehet néha a hihetlent is hinni. Ősapáink hitték és tudván tudták, hogy a kivételes nagyok, de nemzeti szentjeink színe-java is azon munkálkodnak a mennyekben, hogy megszorult népüket megsegítsék a bajban. Említhetném Csaba királyfi vagy Szent László legendáját, de ha valakinek a szemében a nyugati példának nagyobb a respektusa, előhívhatom a német mitológiából a sírkamrájában harcra készülő Barbarossa Frigyest is.

Éppen így vagyok én Ady Endre szellemével. Tudván tudom, hogy nem hagyott el bennünket. Őrzők, vigyázatok – hangzik az örök intés, ám mellette a figyelmeztetést is meg kell hallanunk: az emberség és a magyarság értékei egyenrangúak, akárcsak a Duna és az Olt hangja, mint ahogyan a magyar, az oláh és a szláv bánat is azonos gyökerű... Igen. Ady kimondta, mi pedig helyezzük lelkünkre végre, ha valóban meg akarunk maradni himnuszunk égboltja alatt. Mindemellert joggal vetheti fel valaki: Ismerik-e az oláhok és a szlávok ugyanezt az igazságot? A választ Ady Endrén már nem kérhetjük számon, ennek terjesztése, a kölcsönös megbékélés elérése legyen a mi – immár halaszthatatlan – dolgunk.